

SLOMŠEK V AŠKERČEVI SLOVENSKI LEGENDI

Kako je bila Slovenska legenda (sprva Novi svetnik, LZ 1886) naperjena proti ljudem okoli Slovenca in njihovemu ozkosrčnemu zavračanju naših protestantskih pisateljev, to je razložila M. Boršnik v svojem Aškercu. Ni pa povedano, zakaj je ravno Slomšek tisti, ki se prvi iz nebeščanov potegne za Trubarja. Njegove popustljivosti in opravičevanja mu pesnik ni mogel kratko malo pripisati, toliko manj, ker je bilo ime tako slavljeneega škofa močno orožje proti nasprotnikom. Imel je namreč oporo v tem, kar je pisal sam Slomšek kratko pred smrtjo v sestavku Slava rajnim rodoljubom in utemeljiteljem našega slovstva, ki je izšel v Drobotnicah 1862. Na strani 72 govori o bližnji Kranjski in njenih »slavnih možeh za slovenščino gorečih« in prvi so prav protestantski. »Truber, Dalmatin, Bohorič in tiste dobe verniki so našo slovenščino obudili, ako so ravno od prave vere zavili; Bog je njihove greške narodu našemu v dobro obernal po neskončno modri svoji previdnosti, ki dostiokrat hudo prostim ljudem doposti, pa hudo k našemu pridu oberne.«

Drobotnice je moral Aškerc poznati vsaj iz semenišča, dobil pa jih je najbrž tudi po župnijskih knjižnicah v Podsredi in Šmarjah, zraven pa je spis lahko na novo bral v 3. zvezku Slomškovih Zbranih spisov, ki ga je malo prej (1879) izdal Lendovšek.

Svojega rojaka se je Aškerc spomnil še ob stoletnici njegovega rojstva v LZ 1900. Tam je pokazal, kako ga je poštel zaradi odkrite narodne zavesti. Poudaril je, da je prišel 1850 zastran panslavizma pod policijsko nadzorstvo in kako je izrekel, da se ne boji policije cele Evrope. Omenil je še, da mu je zaradi članka Graja nemškutarjev, ki je bil natisnjen v istem letniku Drobotnic, pretila pravda, pa je prej umrl. Spomin na take nastope je moral biti Aškercu še posebno ljub. Povedal pa je, vendar zelo prizanesljivo, tudi svoje pridržke. »Da Slomšek spričo tolike svoje mnogostranosti ni mogel biti povsod strokovnjak in da ni zadel vselej in povsod pravega, kdo bi se mogel čuditi? O nekaterih zgodovinskih dejstvih sodi napačno in krivično. Tako n. pr. ne razume veličastne borbe 'Stare pravde', in junake, ki so šli v boj za socialno svobodo, smatra Slomšek za hudobne puntarje in rogovileže (!). Dobo naše slavne reformacije pa presoja še precej objektivno. Trubar je Slomšku simpatičen, ker je početnik naše književnosti« (685). Prav to misel pa mu je dal Aškerc že svoj čas izreči v Slovenski legendi.

Lino Legiša

ŠE O HEKSAMETRU IN DAKTILOIDNOSTI

Prof. A. Sovre je v sedmi številki lanskega letnika JiS objavil članek »Daktiloidnost Cankarjeve proze«, v katerem je razvil zanimivo misel, »da je ritmična osnova Cankarjeve proze in slovenskega jezika sploh daktiloidna. To je tudi vzrok, da tujci, ki so večji naši besedi, slišijo iz nje prijetno melodičnost« (JiS II, 327).

Ni dvoma, da pride ritmična osnova jezika najbolj spontano do izraza na eni strani in ritmizirani prozi, na drugi strani v tako imenovanem »svobodnem verz«. Sovre je vzel za izhodišče svojih razglabljanj odlomek iz Cankarjeve ritmizirane proze. V potrditev njegove domneve naj navedem še primer iz poezije. In sicer sem izbral najdaljšo in najpomembnejšo slovensko pesnitev v svobodnem verz — Zupančičevo Dumo.

Presenetljivo je že samo dejstvo, da je v 227 verzih Dume kar 17 pristnih heksametrov: Hiše so hišice, okna so okenca, nagelj iz oken... Hrasti orjaki za poljem stoje in se z burjo borijo, / sanje stoletij vrhove jim zibljejo v daljnem šumenju, / vsake pomladi novina posluša skrivnosti davnine... pesem obzidanih cest in korakov, po tlaku hitečih... v službi stoji, nepremičen kurir, in poje in poje, / z motnim mrmranjem vesti spremljajoč, ki oddaja jih dalji — / pesnika srce pripeva tako idejam, hitečim... videl sem hišo ob cesti in krenil sem vanjo popotnik... Videl sem čela: kot da jim pod kožo lazijo želve... daješ sena in otave za vola, ki vlačil je brano, / točiš cvetlicam v čaše medu, da pride čebela, / gnana od tajne skrbi spomladi na delo za božič... trlice? In